

2382 бр

КОМЮНІКЕ ПОЛЬСЬКО-РАДЯНСЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ

ПО РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНСТВ НІМЦІВ,
ВЧИНЕНИХ У ТАБОРІ ВИНИЩЕННЯ
НА МАЙДАНЕКУ В МІСТІ ЛЮБЛІН

59

Ціна 30 коп.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00665321

3

Польсько-Радянська Надзвичайна Комісія по розслідуванню злочинств німців, вчинених в місті Люблін, у складі: заступника голови Польського Комітету Національного Визволення п. А. Вітоса (голова Комісії), прелата Люблінського Католицького Кафедрального Собору ксьондза доктора Крушинського, члена Польського Комітету Національного Визволення доктора Зоммерштейна, голови Люблінського Червоного Хреста адвоката Христіанса, професора Люблінського Католицького Університету Бялковського, професора Люблінського Університету Поплавського, прокурора Люблінського апеляційного суду Бальцежака, голови Люблінського окружного суду Шепанського (Польща); Бударявцева Д. І. (заступник голови Комісії), професора Прозоровського В. І., професора Грашенкова Н. І. (СРСР)—розслідувала злочинства, вчинені в Любліні.

Гітлерівці створили на території Поль-

щі розгалужену сітку концентраційних таборів: у Любліні, Дембліні, Освентімі, Холмі, Сабібурі, Бялому Подляску, Треблінку та в інших місцях.

До цих таборів вони звозили для винищення з окупованих країн Європи — Франції, Бельгії, Голландії, Італії, Чехословаччини, Югославії, Греції, Данії, Норвегії та інших — сотні тисяч людей.

Гітлерівський злочинний уряд організував у цих таборах систематичне винищення небажаних йому груп населення і, насамперед, інтелігенції окупованих країн Європи, радянських і польських військовополонених та євреїв.

Все те, з чим зустрілася Комісія по розслідуванню німецьких злочинств у м. Любліні, щодо свого звірства і варварства залишає далеко позаду вже відомі міжнародній громадській думці факти страхітливих злочинств німецько-фашистських загартників.

І. ТАБІР ВИНИЩЕННЯ НА МАЙДАНЕКУ В ЛЮБЛІНІ

В Любліні на Майданеку гітлерівські кати створили величезний комбінат смерті. Німці його називали «Ферніхтунгслагер», тобто табір винищення.

Захоплені в полон німці, що служили в цьому таборі, посвідчили:

Ротенфюрер «СС» Шолен Тео: «Цей табір мав назву «Табір винищення» — «Ферніхтунгслагер» саме тому, що тут винищувалась величезна кількість людей».

Кампфполіцай Штальбе Гейнц: «Основною метою цього табору було вини-

щення якомога більшої кількості людей, тому він мав назву «Ферніхтунгслагер», тобто «табір винищення».

Табір «Майданек» розташований за 2 кілометри від м. Люблін і займає площу в 270 гектарів. Будівництво його почалося наприкінці 1940 року.

На початок 1943 року було закінчене будівництво 6 полів табору. На кожному полі було 24 бараки, а всього 144 бараки (не рахуючи всяких будівель під склади, майстерні тощо), у кожному з них вміщувалось до 300 чоловік і біль-

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА ХДУ

Інв. №

2382/1/20

Віднесено
ЦДРБ 1989

V48

ше. Табір був обгороджений двома рядами колючого дроту. Крім цього, всі 6 полів були відгороджені всередині табору цілою системою дротяних загород, з окремим караульним приміщенням при вході на кожне поле. Через ці дротяні загороди проходив струм високої напруги. По всьому табору були розташовані великі виш-

ки, на яких постійно перебували вартові з кулеметами. Табір сильно охоронявся військами «СС». Крім цього, було 200 німецьких вівчарок, які становили дуже важливий елемент в охороні табору, і допоміжна поліція кампфполіцай, що формувалася з карних елементів.

II. КОНТИНГЕНТ УВ'ЯЗНЕНИХ ТАБОРУ

Табір одночасно міг вмістити від 25 до 40 тисяч ув'язнених. В окремі періоди в таборі перебувало до 45 тисяч ув'язнених.

Контингент ув'язнених табору не був стабільним. Ті, що перебували в цьому таборі, систематично знищувались, на їх місце прибували нові транспорти з ув'язненими і, таким чином, табір для переважної більшості осіб, відправлених туди, був тільки тимчасовим етапом на шляху до смерті.

В таборі утримувались військовополонені колишньої польської армії, взяті в полон ще в 1939 році, радянські військовополонені, громадяни Польщі, Франції, Бельгії, Італії, Голландії, Чехословаччини, Греції, Югославії, Данії, Норвегії та інших країн.

Ще встановлено:

а) виявленою на території табору великою кількістю паспортів та інших документів громадян різних країн Європи, що загинули в таборі.

Так, наприклад: паспорти громадян СРСР — Горюнової Марії Тимофіївни, Мазуркевича Миколи Францовича та ін.; документи громадян Польщі — Седлецкого Чеслава, Сонічного Владислава, Янкевича Станіслава та ін.; документи громадян Франції — Лябруж Габріель, Молтань Еміль, Руа Люсьєн, Шіроль Егюст, Пренсон Андре та ін.; документи громадян Чехословаччини — Глюче Йозефа, Фельдінгер Рудольфа та ін.; документи громадян Італії — Муоле Густава, Мусіх Джу-

зеппе, Тінозі Піо та ін.; документи громадян Голландії — Ван-дер-Пальм Бертус, Ван-дер-Ірмі Андертінус, Янсен Петрус та ін.; документи громадян Югославії — Степанович Степана, Жуніт Рано та ін.; документи громадян Бельгії — Базео Леона, Ван-Гаузран Теофіль та ін.; документи громадян Греції — Зурене Сан та інші, а також документи осіб інших національностей;

б) книгою запису померлих в так званому «лазареті табору», а фактично знищених, в якій є вказівка на значну кількість померлих осіб різних національностей. Протягом одного тільки березня місяця 1944 року з померлих 1.654 ув'язнених: 615 чол. росіян, 247 — поляків, 108 — французів, 74 — югославів, а решта припадає на інші національності, що живуть в країнах Західної Європи;

в) свідченнями цілого ряду свідків — колишніх ув'язнених табору і військовополонених німців, що служили раніше в таборі, а також свідченнями колишніх ув'язнених табору: француза Ле-Дю-Еорантен, чеха Томашек, голландця Бенен та інших.

Список знищених людей, ув'язнених у таборі, постійно поповнювався за рахунок радянських військовополонених, за рахунок різних груп населення, привезеного з окупованих країн Європи, за рахунок осіб різних груп населення, захопленого етапом на вулицях, вокзалах, в будинках під час систематичних облав і обшуків, що їх постійно провадили гітлерівці в Польщі та в інших країнах Європи, а

також за рахунок євреїв, яких привозили з створених гестапо в Польщі та різних містах Західної Європи гетто.

Серед ув'язнених було багато жінок, дітей і стариків. Ув'язненими були іноді

цілі сім'ї. Діти були різного віку, в тому числі й малолітні.

Таким чином, табір був місцем масового винищення різних народностей Європи.

III. КАТУВАННЯ І КРИВАВІ РОЗПРАВИ В „ТАБОРІ ВИНИЩЕННЯ“

Режим у «таборі винищення» був підпорядкований завданню масового знищення ув'язнених.

Ув'язнені голодували. Один раз на день кава з паленої брукви, двічі суп з трави і від 180 до 270 грамів хліба наполовину з тирсою або каштановим борошном — звичайний раціон ув'язненого, який призводив до цілковитого виснаження, великого поширення туберкульозу та інших хвороб і до масового вимирання ув'язнених. За найменшу «провину» ув'язнених позбавляли і цієї злиденної їжі на кілька днів, що по суті означало голодну смерть.

Колишній ув'язнений табору чех Томашек на засіданні Комісії заявив:

«Люди весь час голодували, спостерігалось масове виснаження ув'язнених і смертність від виснаження. Ув'язнені їли падло, кішок, собак. Більшість ув'язнених являла собою або ходячі скелети, обтягнуті шкірою, або були неприродно товстими від набряків й опухання через голод».

Колишній ув'язнений табору — капрал польської армії Рєзнік посвідчив:

«Я бачив, що російських військовополонених майже не годували, вони дійшли до крайнього ступеня виснаження, опухли і не в силі були навіть говорити. Вони вмирали масами».

Режим голоду в таборі був одним з істотних факторів у загальній системі винищення людей.

Робочий день починався о 4-й годині ранку. В бараки вдіралися німці і батогами піднімали людей з нар. Починалася перевірка, на якій мали бути всі здорові і хворі; ті, що вночі померли, виносились сусідами по койці на плац для перевірки. Перевірка тривала дві години і більше і

супроводжувалась биттям та знущанням з ув'язнених. Коли ув'язнений неспритомів і на перевірці не відгукувався, його заносили в список померлих і потім добивали палками.

О 6-й годині ранку ув'язнених виводили на роботу. Робота була винятково важкою і виснажливою. Вона супроводилась тяжкими побоями, знущаннями і вбивствами. Команди ув'язнених, що поверталися об 11-й годині на так званий обід, приносили з собою побитих, покалічених людей і трупи убитих.

На вечірній перевірці черговий есесовець зачитував список ув'язнених, які «погано» працювали, і їх на спеціальній лаві били батогами, палками, різками. Число ударів було від 25 і вище. Людей часто били до смерті.

Доцент Варшавського університету Зелент, що був ув'язнений у таборі, повідомив:

«Я знав адвоката Носека з Радома, якому дали сто ударів, від чого він через три дні помер».

Щодо інтелігенції і видатних осіб з числа ув'язнених в таборі застосовувалися особливо витончені знущання. Відомого професора по дитячих хворобах Михаловича — 72-років, професора Варшавського політехнікуму Поміровського — 60 років, члена Верховного Суду Польщі Вонсовича — 75 років і багатьох інших німці примушували працювати на найважчих роботах, веїляко з них знущаючись.

Колишній ув'язнений табору магістр хімії поляк Тадеуш Будзінь посвідчив:

«Велику групу професорів, лікарів, інженерів та інших спеціалістів в 1.200

чоловік, привезених з Греції, німці поставили на непосильну роботу по перенесенню важких каменів. Знесилених учених, що падали від цієї важкої роботи, есесівці били до смерті. Системою голоду, виснажливої праці, побоїв і вбивств вся ця група грецьких учених була протягом п'яти тижнів знищена».

Арсенал катувань і мук був надзвичайно різноманітний. Багато з них мали характер так званих «жартів», які дуже часто закінчувалися умертвінням ув'язнених. До числа їх можна віднести мнимий розстріл з оглушенням жертви ударом по голові дошкою або якимнебудь тупим предметом, мнимим утопленням в басейні табору, яке часто закінчувалось справжнім утопленням.

Серед німецьких катів у таборі були спеціалісти з тих чи інших методів катувань і вбивств. Убивали ударом палки по потилиці, ударом чобота в живіт або в пахвину тощо.

Есесівські кати топили свої жертви у брудній воді, що витікала по невеличкій канаві з лазні: голова жертви занурювалась у цю брудну воду і притискувалась чоботом есесівця доти, поки жертва не втрачала життя.

Улюбленим методом гітлерівських есесівців було підвішування ув'язнених за зв'язані назад руки. Француз Ле-Дю-Корантен, що зазнав на собі цю міру покарання, розповів, що при підвішуванні ув'язнений швидко непритомніє, після чого підвішування припиняється, а коли свідомість повертається, підвішування починається знову і так відбувається багато раз.

Німецькі недолюдки за найменшу провину, особливо, коли підозрівали в намірі втекти, вішали ув'язнених табору. В центрі кожного поля був стовп з прибитим до нього на висоті 2 метрів кронштейном, на якому вішали людей.

«Бачив я з свого бараку, — говорить свідок, — колишній ув'язнений табору

радянський військовополонений Домашев, — як на стовпі, що був посеред поля, вішали людей».

Коло пральні, на міжпіллі, між 1 і 2 полем, був спеціальний барак з перекладинами біля стелі, на яких вішали людей цілими групами.

Не меншим знущанням і катуванням піддавали жінок, ув'язнених у таборі: ті самі форми перевірок, непосильна праця, побої і знущання. Особливою жорстокістю відзначалися есесівки: головна наглядачка Еріх і наглядачки Браунштайн, Девід Ані, Вебер, Кноблік, Еллерт і Редлі.

Комісія встановила багато фактів зовсім нечуваних жорстокостей з боку німецьких катів у таборі.

Німець каміполицай Штальбе Гейнц на пленарному засіданні Комісії заявив, що він був очевидцем, як шеф крематорію обершарфюрер Мусфельд зв'язав по руках і ногах жінку-полячку і живу кинув у піч.

Свідки Єліньський і Олех, які працювали в таборі, також розповідають про спалення в печах крематорію живих людей. «Дитину відняли у матері від грудей і на очах її вбили об стінку бараку», — говорить свідок Атрохов. «Я бачив особисто, — говорить свідок Баран Едвард, — як у матерів брали маленьких дітей і на їх очах убивали: за одну ніжку брали рукою, на другу — ставали ногою, і таким чином розривали дитину».

Винятковим садизмом відзначався заступник начальника табору оберштурмфюрер «СС» Туманн. Він ставив у ряд на коліна групи ув'язнених і ударами палки по голові вбивав їх, він цькував ув'язнених вівчарками; він брав найдіяльнішу і найактивнішу участь у всіх страхах і умертвіннях ув'язнених.

Таким чином, голод, непосильна праця, катування, побої, знущання і вбивства, що супроводжувались нечуваним садизмом, були поставлені на службу масовому винищенню в'язнів табору.

IV. МАСОВІ РОЗСТРІЛИ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ І ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В ТАБОРІ

Масове знищення цивільного населення країн Європи, в тому числі Польщі і окупованих областей СРСР, становило політику гітлерівської Німеччини, що впливала з планів поневолення і винищення передової і активної частини слов'янських народів.

Створення в поневоленій Польщі таборів масового винищення європейських народів і військовополонених обумовлювалось прагненням гітлерівської правлячої класи всіляко замаскувати і приховати ці злочинства. Ці табори, в тому числі і «табір винищення» на Майданеку, стали також місцем поголовного винищення єврейського населення. Одним з методів винищення величезних мас небажаних гітлерівській Німеччині людей були масові розстріли, які широко застосовувалися в Люблінському «таборі винищення».

Кривава історія цього табору починається з масового розстрілу радянських військовополонених, організованого есесівцями в листопаді—грудні 1941 року. З партії більш ніж в 2 тисячі чоловік радянських військовополонених залишилося всього лише 80 чоловік, — решта були розстріляні і невелика частина замучена катуваннями і побоями.

В період з січня по квітень 1942 року до табору привозили нові партії радянських військовополонених, яких розстрілювали.

Свідок поляк Нелзялек Ян, який працював в таборі за наймом вантажним візником, посвідчив:

«Близько 5 тисяч російських військовополонених німці взимку 1942 р. винищили таким чином: вантажними автомобілями вивозили з бараків до ям на колишній каменоломні і в цих ямах їх розстрілювали».

Військовополонені колишньої польської армії, взяті в полон ще в 1939 році і ув'язнені в різних таборах

Німеччини, були вже в 1940 році зібрані в Люблінському таборі на Липовій вулиці, а потім незабаром частинами привозилися в «табір винищення на Майданеку» і зазнавали тієї самої долі: систематичного катування, вбивств, масових розстрілів, вішання і т. ін.

Свідок Резнік посвідчив так:

«В січні 1941 року нас — близько 4 тисяч чоловік євреїв військовополонених — повантажили у вагони і відправили на Схід... Нас привезли в Люблін, тут вивантажили з ешелонів і здали есесівцям. Приблизно у вересні чи жовтні 1942 року в таборі на Липовій вулиці № 7 було вирішено залишити тільки людей, які мають фабрично-заводську кваліфікацію і потрібних в місті, а всі інші, і я в тому числі, були відправлені в табір «Майданек». Про те, що відправлення в табір «Майданек» означає смерть, ми всі уже добре знали».

З цієї партії в 4 тисячі чоловік військовополонених збереглися лише окремі особи, що втекли з позатабірних робіт.

Влітку 1943 року до табору на Майданеку було привезено 300 радянських офіцерів, з них 2 полковники, 4 майори, всі інші в чині капітанів і старших лейтенантів. Всі зазначені офіцери були розстріляні в таборі.

Протягом всього 1942 року проводилися масові розстріли як ув'язнених табору, так і населення, що його привозили зовні.

Житель с. Кремпець (8 км від Любліна) поляк Драбік Тадеуш був очевидцем, як одного дня есесівці на 88 вантажних машинах привезли людей різних національностей і віку — чоловіків, жінок і дітей. Привезених у Кремпецький ліс висаджували з машин, у них відбирали всі речі і цінності, і потім їх над викопаними задалегідь ямами розстрілювали. Масові розстріли в Кремпецькому

лісі протягом 1942 року німці проводили систематично.

Навесні 1942 року до табору було привезено одночасно 6 тисяч чоловік і розстріляно протягом двох днів.

3 листопада 1943 року в таборі було розстріляно 18.400 чоловік. З самого табору було взято 8.400 чоловік, а 10 тисяч чоловік було пригнане з міста і з інших таборів. За три дні до цього масового розстрілу були викопані на території табору за крематорієм великі рови. Розстріл почався з ранку і закінчився пізно увечері. Людей, роздягнутих догола, есесівці виводили групами по 50 і 100 чоловік до ровів, кладали на дно рову обличчям вниз і розстрілювали з автоматів. На трупи клали нову партію живих людей, яких також розстрілювали. І так до того, поки рови не заповнювались. Трупи потім були присипані невеликим шаром землі, а через 2—3 дні були витягнуті і спалені в крематорії та на вогнищах.

Щоб заглушити при розстрілах крики жертв і стрільбу, німці встановили біля крематорію і на території табору потужні репродуктори, через які передавали цілий день бравурну музику.

Цей масовий розстріл став широко відомий населенню м. Любліна. Есесовець Фогель Герман, який працював у таборі, посвідчив:

«Крім тих людей, яких привели з міста, було в цей день взято з Люблінського табору і розстріляно 8.400 чоловік. Я точно знаю цю цифру тому, що наступного дня у речовий склад, де я працював, були подані офіційальні відомості про винищення 8.400 чоловік, оскільки ми повинні були списати їх одяг».

Ув'язнений поляк Станіславський, що працював в канцелярії табору, про розстріл 3 листопада 1943 року посвідчив:

«Цей розстріл німці назвали «Зондерс-беандлунг» (спеціальний захід), і під цією ж назвою була відправлена доповідь в Берлін. У цій доповіді говорилося дослівно так: «Різниця між кількістю в таборі

ув'язнених вранці і увечері виникла в результаті спеціального винищення 18 тисяч чоловік».

Жителі с. Десента були часто очевидцями масових розстрілів, в тому числі в 1944 році. Починаючи з березня місяця до 22 липня включно, гестапівці привозили на машинах і на повозках значну кількість польського населення: тут були чоловіки, жінки і діти. Їх підводили до крематорію, біля якого роздягали догола і в ровях розстрілювали.

«Були дні, — заявляє свідок Недзялек, очевидець цих масових розстрілів польського населення, — коли розстрілювали від 200 до 300 і більше чоловік».

Радянський військовополонений Кануніков був очевидцем розстрілу в липні 1943 року 40 жінок з маленькими дітьми на 1-му полі. Рано вранці трупи розстріляних були зведені в крематорій для спалювання.

У другій половині травня 1943 року есесівці привезли в Кремпецький ліс дві платформи трактором і одну вантажну машину з трупами дітей поляків.

Свідок Гангол посвідчив:

«Пам'ятаю ще один яскравий факт, який бачив особисто, і сьогодні його підтверджую повністю: у другій половині травня 1943 року есесівці привезли в Кремпецький ліс 2 платформи трактором і один вантажний автомобіль тільки самих дітей поляків. Вони були зовсім голі. Всі трупи цих дітей були в лісі складені в штабелі і спалені».

Свідок Красовська повідомила Комісії про факт розстрілу в квітні 1943 року 300 жінок, привезених з Греції.

Наведені вище епізоди масових розстрілів відбивають лише незначну частину фактів зібраних Комісією.

Судово-медична експертиза під головуванням професора судової медицини Люблінського Католицького Університету, професора Шіллінг-Сінгалевича, в складі: старшого лікаря Миської Управи м. Любіна доктора медицини Рупневського, го-

лового судово-медичного експерта фронту підполковника медичної служби Шкарабського, головного патолога-анатома фронту, доктора медичних наук, підполковника медичної служби Краєвського, головного токсиколога фронту полковника медичної служби Блохіна, судово-медичного експерта 1-ої Польської Армії капітана Графінської встановила:

«При дослідженні 467 трупів і 266 черепів були виявлені сліди кулевих поранень в кількості 342, що вказує на те, що в таборі широко практикувався розстріл ув'язнених шляхом пострілу пере-

важно в потилицю на близькій відстані із зброї калібром в 0,9 см».

Таким чином численними свідченнями очевидців, а також рядом інших доказів (наступні розкопки, проведені судово-медичною експертизою) встановлено, що німці в Люблінському таборі протягом всього періоду його існування проводили масові розстріли ув'язнених чоловіків, жінок і дітей, осіб різних національностей, частина з яких була розстріляна також у Бремпецькому лісі, розташованому за 8 кілометрів від Майданека.

V. ЗАДУШЕННЯ ГАЗОМ

Одним з найбільш розповсюджених методів масового винищення людей в таборі на Майданеку було задушення газом.

Судово-технічна і хімічна експертиза в складі голови — інженера-архітектора М. Любліна Келлес-Краузе, інженер-мейора допента Телянера, кандидата технічних наук Григор'єва, кандидата технічних наук Пелькіса — встановила, що камери, побудовані на території табору, використовувались в основному для масового знищення людей. Всього таких камер було 6. Одні з них були пристосовані для умертвіння газом CO, інші для умертвіння з допомогою хімічно-отруйної речовини «Циклон».

На території табору виявлено 535 банок з препаратом «Циклон-Б» і кілька балонів, що містили окис вуглецю. При хімічному аналізі встановлено:

«Вміст банок був перевірений на наявність синильної кислоти реакцією утворення Берлінської блакиті, бензидинацилатним індикаторним папірцем і пікратом натрію. При цьому взято пробу з 18 банок і проведено окремих 48 реакцій. Всі проби дали позитивний результат на наявність синильної кислоти з вищезазначеними реактивами... Таким чином, досліджений вміст банок являє собою препарат «Циклон-Б», що складається із спеціально виготовленого кізельгура у ви-

гляді гранул, розміром до 1 см, насичених рідкою стабілізованою синильною кислотою. Вміст банок, виявлених у великій кількості в таборі з етикеткою «Циклон», ідентичний з «Циклоном-Б»... Проби газу, взяті з 5 балонів, були перевірені на наявність окису вуглецю з допомогою реакції з п'ятиокисом йоду і хлорпалладієвим індикаторним папірцем. Всього реакцій з п'ятиокисом йоду проведено 16, а з хлорпалладієвим індикаторним папірцем 10. Всі проби з зазначеними реактивами дали позитивні реакції на окис вуглецю».

На підставі точних розрахунків технічного дослідження газокамер, хімічного аналізу чадного газу і речовини «Циклон», експертиза встановила:

«Технічний і санітарно-хімічний аналіз газових камер концтабору на Майданеку цілком підтверджує, що всі ці камери, особливо I, II, III і IV, були призначені і використовувалися для масового і систематичного винищення людей шляхом отруєння загальноотруйними газами, а саме: синильною кислотою (препарат «Циклон») і окисом вуглецю».

При одночасному використанні всіх камер, пристосованих для отруєння, можна було за один раз умертвити 1.914 чоловік. Встановлено, що в цих газових камерах отруювалися всі виснажені від го-

лоду, ослаблі від непосильної праці, жорстокого режиму, в'язні, нездатні до фізичної праці, всі, що захворіли на висипний тиф, та всі інші, яких німці вважали за необхідне умертвити.

В процесі розслідування зібрано значну кількість фактів масового отруєння ув'язнених в газобамерах на Майданеку.

Свідок Станіславський повідомив Комісії:

«В березні 1943 року в газовій камері було умертвлено 300 поляків. 20 червня 1943 року на першому полі роздягли догола 350 чоловік і всіх голими повели в лазню, а звідти в газобамеру, де і задушили; 14 жовтня 1943 року в той самий спосіб умертвили 270 чоловік».

Свідок Зелент наводить факт задушення газом 87 поляків 15 березня 1944 року.

Свідок поляк Вольський Ян — колишній ув'язнений табору, з приводу масового отруєння газами посвідчив:

«В жовтні 1942 р. до табору було привезено велику кількість жінок і дітей. Здорових відібрали для використання на роботі, а всіх кволих, хворих і дітей задушили в газовій камері. В березні 1943 року в тій самій камері знову було знищено газом 250 жінок і дітей, а через кілька днів ще 300 чоловік різних національностей. 16 чи 17 травня 1943 року на автомашинах було доставлено в табір 158 дітей віком від 2 до 10 років. Цих дітей умертвили в газовій камері. В червні 1943 року адміністрація табору збрала всіх хворих військовополонених і ув'язнених — близько 600 чол. і всіх їх умертвила в газобамері».

Про масове задушення людей газами розповіли на засіданні Комісії німці-есеївці, що служили в таборі:

Ротенфюрер «СС» Генше посвідчив, що 15 вересня 1942 р. в газовій камері було умертвлено 350 чоловік, в тому числі жінки і діти.

Обершарфюрер «СС» Тернес повідомив Комісії про факт задушення в газобамерах 16 жовтня 1943 року 500 чоловік, серед яких було багато жінок і дітей.

Добір людей для задушення проводили систематично німці — лікарі табору Блянке і Ріндфляйш.

Той самий Тернес свідчить:

«Мені розповідав лікар табору унтерштурмфюрер «СС» Ріндфляйш увечері 21 жовтня 1943 року, що в цей день у газовій камері було задушено препаратом «Циклон» 300 дітей віком від 3 до 10 років».

Трупи з газобамер систематично вивозились для спалювання в крематорії і на вогнищах. Перевозили трупи на машинах, на спеціальних платформах, що їх буксировав трактор. Про це розповідають багато свідків-очевидців.

Німецький військовополонений ротенфюрер «СС» Шолен Тео, який працював у таборі, посвідчив:

«Я часто бачив цю машину з платформою, що курсувала від газобамери до крематорію і назад, при чому від газобамери вона йшла з трупами, назад повернення».

Польсько - Радянська Надзвичайна Комісія встановила, що, крім газових камер, німці в Любліні умертвляли людей також у спеціально пристосованій автомашині, так званій «душоубіці».

Свідки — колишній солдат польської армії Стетдінер і радянський військовополонений Атрохов докладно описують цю машину, в якій німецькі недолюдки душили свої жертви вихлопними газами від мотора машини.

Виявлення на території табору деякої кількості трупів з характерними ознаками отруєння окисом вуглецю підтверджує, що німці використали окис вуглецю для умертвління ув'язнених.

Судово-медична експертна комісія у вищезгаданому складі вважає, що:

«Винищення ув'язнених у концентраційному таборі проводилось різними мето-

дами. На початку існування табору гітлерівцями в основному практикувалися масові розстріли. Пізніше, поруч з цим, вони застосовували також масове отруєння людей в спеціально побудованих і обладнаних газокамерах сильнодіючими отруйними речовинами — синильною кислотою (препарат «Циклон») і окисом вуглецю (чадний газ)».

VI. НІМЕЦЬКІ КАТИ ЗАМІТАЛИ СЛІДИ СВОЇХ НАЙТЯЖЧИХ ЗЛОЧИНІВ

В перший період існування табору на Майданеку німці трупи всіх розстріляних і закатованих ними закопували. Пізніше і особливо в 1943—1944 рр. німці почали спалювати трупи, екзгумуючи їх з ям, де трупи розстріляних були раніше закопані.

На території табору вже на початку 1942 року були збудовані дві печі для спалювання трупів. В наслідок того, що трупів було дуже багато, німці в 1942 році почали будувати і до осені 1943 року збудували новий потужний крематорій на 5 спалювальних печей. Ці печі горіли безперервно. Температура в цих печах могла підніматись до 1.500° С. Для того, щоб у піч вміщалося якомога більше трупів, їх рубали на частини, зокрема обрубували кінцівки трупів.

Технічна експертиза, що старанно дослідила конструкцію печей, дала такий висновок:

«Печі призначалися для спалювання трупів і були розраховані на безперервну роботу. В одну піч можна було вкласти чотири трупи одночасно з обрубаними кінцівками. Час, потрібний для спалювання 4 трупів, становив 15 хвилин, що при цілодобовій роботі всіх печей давало можливість спалити 1.920 трупів на добу. Враховуючи велику кількість кісток, знайдених на всій території табору (в ямах, на городах, в буртах з гноєм), експертна комісія вважає, що недогорілі кістки виантажувалися з печей раніше строку, необхідного для повного згоран-

Таким чином, численними свідченнями очевидців, даними судово-медичної, технічної і хімічної експертиз встановлено, що гітлерівські кати систематично протягом майже трьох років провадили в таборі на Майданеку масове задушення газами сотень тисяч ні в чому невинних людей, в тому числі стариків, жінок і дітей.

ня, в наслідок чого в дійсності в печах спалювалося значно більше, ніж 1.920 трупів на добу».

Комісія встановила, що німці на протязі тривалого часу, особливо за останні два роки, поряд із спалюванням трупів у спеціальних печах, широко практикували спалювання трупів на вогнищах як на території табору, так і в Кремпецькому лісі.

На рейки або на рами автомобіля, які виконували роль колосників, накладалися дошки, на дошки трупи, потім знову дошки і знову трупи. Так укладалось на вогнище від 500 до 1000 трупів. Все це обливалось горючою рідиною і підпалювалось. Кожне таке вогнище горіло дві доби.

Свідки жителі с. Десента (біля табору Майданек) і с. Кремпець — Господарек і Матиясек підтвердили, що вони бачили на території табору і в Кремпецькому лісі велетенські вогнища, на яких спалювались трупи розстріляних і замучених німцями людей.

На території «табору винищення» і в Кремпецькому лісі знайдено велику кількість майданчиків, на яких провадилось спалювання трупів. В одному з ровів на території табору знайдено після розкопки раму автомашини, на якій спалювали трупи.

Після викриття зв'язків німців у Катинському лісі гітлерівці особливо посилено взялися за витягання трупів з ям і ровів і спалювання їх. Судово-медична

експертиза розкрила 20 таких ям, з них 18 ям на території Майданека і 2 ями на території Кремпецького лісу. В деяких ямах знайдено значну кількість трупів, що їх німці не встигли спалити.

Так, в результаті розкопок в ямі № 1 біля крематорію знайдено 42 трупи, в ямі № 19 в Кремпецькому лісі знайдено 368 трупів чоловіків, жінок і дітей; в інших ямах знайдено значну кількість трупів, що вже остаточно розклалися, і скелетів. В раді ям знайдено величезну кількість кісток.

Для того, щоб приховати велетенські розміри масового винищення людей, гітлерівські недолюдки закопували попіл в ями і рови, розсипали його по великій території табірних городів, змішували попіл з гноєм і вживали для угноєння полів.

На території «табору винищення» Комісія виявила понад 1.350 кубометрів компосту, що складався з гною, попелу від спалених трупів і дрібних людських кісток.

Гітлерівці вдавалися до перемелювання дрібних кісток на спеціальному «млині». Про цей млин та його конструкцію дає детальні свідчення свідок Стетдінер, по спеціальності дизель-механік, якого німці примусили працювати на цьому «млині».

Колишній військовий комендант м. Люблін генерал-лейтенант німецької армії Гільмар Мозер повідомив:

«У мене немає причин замовчувати тяжкі злочини Гітлера або їх покривати, тому я вважаю себе зобов'язаним розповісти всю правду про так званий табір винищення, споруджений гітлерівцями поблизу м. Люблін на Холмському шосе.

Взимку 1943—1944 рр. там було знищено велику кількість ув'язнених, в тому числі, на моє велике обурення, жінок і дітей. Кількість убитих досягала сотень тисяч чоловік. Нещасні частково були розстріляні, частково умертвлені газами.

Мені неодноразово розповідали, що приречених людей в «таборі винищення» примушували виконувати надзвичайно важкі роботи, що перевищують їхні сили, і підганяли їх при цьому побоями. З обуренням я дізнався, що ув'язнених в таборі перед тим, як знищити, катували і мучили.

Навесні цього року було знов викопано безліч трупів і спалено в спеціально споруджених печах, очевидно, щоб замести сліди злочинів, вчинених з наказу Гітлера.

Масивні печі були збудовані з цегли й заліза і являли собою крематорій з великою пропускною спроможністю. Запах трупів чутно було часто-густо в місті, принаймні в східній частині його, через це навіть менш поінформованим особам було ясно, що діється на цьому страшному місці...

Підтвердженням того, що діяльність «табору винищення» спрямовувалась гітлерівським урядом, може служити факт відвідання табору самим Гімлером, який приїжджав у Люблін влітку 1943 року».

Комісія встановила, що тільки в печах крематорію було спалено понад 600 тисяч трупів; на велетенських вогнищах в Кремпецькому лісі було спалено понад 300 тисяч трупів; у двох старих печах було спалено понад 80 тисяч трупів; на вогнищах в самому таборі біля крематорію було спалено не менш як 400 тисяч трупів.

Щоб приховати сліди своїх злочинів, німці знищували обслуговний персонал газокамер і крематорію, що складався з в'язнів.

Судово-медична експертна Комісія у вищеназваному складі, під керівництвом професора судової медицини Люблінського Католицького Університету професора Шіллінг-Сінгалевича, в результаті аналізу численних судово-медичних актів і речових доказів, встановила:

«В Люблінському концентраційному таборі «Майданек» за весь час його існування протягом чотирьох років, з наперед узятим наміром в порядку продума-

ної системи і послідовності, провадилось масове винищення людей, як тих, що перебували в таборі, так і спеціально привезених в цей табір для винищення».

ВІІ. ГІТЛЕРІВЦІ ГРАБУВАЛИ ЦІННОСТІ І МАЙНО УВ'ЯЗНЕНИХ У ТАБОРІ

Грабування ув'язнених і закатованих у таборі гітлерівці ввели в систему.

Речові докази, виявлені Комісією в таборі: склад взуття розстріляних і загиблих, склад з різними речами ув'язнених, а також склад, що належав гестапо і містився по вул. Шопена в м. Люблін, свідчать про те, що всі награбовані речі і майно ув'язнених старанно сортувались і відсилались в Німеччину.

На величезному складі взуття, виявленому в таборі на поштовому полі, є взуття з фірменними марками: Парижа, Відня, Брюсселя, Варшави, Трієста, Праги, Риги, Антверпена, Амстердама, Києва, Кракова, Любліна, Львова та інших міст, різних фасонів і розмірів, чоловіче, жіноче, підлітків, дітей дошкільного віку, солдатські чоботи, ботинки та селянські чоботи. Поряд з взуттям у складі виявлена велика кількість розпоротого взуття (окремо підшви, устілки, каблукі), розфасованого, укладеного в штабелі і підготовленого до відправки в Німеччину.

Комісія встановила, що тільки в «таборі винищення» різного дитячого, чоловічого і жіночого взуття закатованих і загиблих в'язнів є понад 820 тисяч пар.

У величезному складі гестапо на вулиці Шопена в Любліні Комісія виявила великі запаси різної чоловічої, жіночої і дитячої білизни, а також всіляких предметів особистого вжитку. Наприклад: кілька полиць з клубками вовняних ниток для в'язання, тисячі окулярів, десятки тисяч пар різного чоловічого, жіночого і дитячого взуття, десятки тисяч чоловічих галстуків з марками різних міст — Парижа, Праги, Відня, Берліна, Амстердама, Брюсселя, десятки тисяч жіночих поясів, частина з яких розфасована

і підготовлена до відправки, купальні халати, піжами, нічні пантофлі, величезна кількість дитячих іграшок, соски, помазки для гоління, ножичі, ножі і величезна кількість інших предметів хатнього вжитку. Тут таки виявлена сила різних чемоданів, що належали радянським громадянам, полякам, французам, чехам, бельгійцям, голландцям, грекам, хорватам, італійцям, норвежцям, датчанам, а також євреям різних країн.

У цьому складі Комісія виявила частину діловодства складу, з якого видно, що склад по вул. Шопена був базою, де речі сортували і підготовляли до відправки в Німеччину.

Щодо пересилання речей розстріляних в таборах була спеціальна вказівка такого змісту:

«СС — Головне Господарське
Управління

Начальник Управління Д-Концтабір»
Д/1 Ап: 14 Д 3(От) І. Оранієнбург,
11 липня 1942 року.

Всім комендантам концентраційних
таборів.

Згідно з заявою Головного Управління Державної Безпеки, з концентраційних таборів були вислані пакунки з одягом, головним чином, в Управління Гестапо м. Брюнн, при чому виявилось в деяких випадках, що речі ці були прострілені і вкриті кров'ю. Частина цих пакунків була пошкоджена і, таким чином, сторонні люди мали можливість дізнатися про вміст пакунку.

З огляду на те, що Головне Управління Державної Безпеки найближчим часом видасть статут, що регулює питання про речі, які лишилися після смерті ув'язнених, негайно припинити виси-

лання речей до остаточного з'ясування питання, як бути з речами, що лишилися після страчених ув'язнених.

Підписав — Глікс

СС—Командуючий бригадою і генерал-майор військ СС».

Свідченнями військовополонених есеєвців, що раніше працювали в «таборі винищення», встановлюється, що в ньому існували організована система грабування особистих речей і майна ув'язнених і використання майна замучених і розстріляних людей різними службовими особами.

Військовополонений німець ротенфюрер Фотель — есеєвець на пленарному засіданні Комісії заявив:

«Я був заступником начальника речового складу табору на Майданеку. Одяг і взуття з винищуваних в'язнів тут сортувалися, і все, що було кращого, відправлялося в Німеччину. Я особисто тільки в цьому 1944 р. відправив у Німеччину понад 18 вагонів одягу і взуття. Я не можу точно сказати, скільки було відправлено взуття і одягу, проте, я тверджу, що одягу і взуття було дуже багато. Те, що я відправив, — це тільки частина відправленого в Німеччину. Все це відправлялося на адресу: «Плетцензее — Берлін, Штраф-ант-штальт».

Військовополонений офіцер німецької армії оберштурмфюрер «СС» Тернес, як колишній фінансовий ревізор табору, посвідчив:

«Мені особисто відомо, що гроші і цінності, які відбирались у ув'язнених, відправлялися в Берлін. Золото, вилучене у ув'язнених, відправлялося в Берлін на вагу. Все це по суті пограбоване добро становило статтю прибутку німецької держави. Золота і цінностей було відправлено в Берлін дуже багато. Мені все це відоме тому, що я працював у цьому таборі по лінії фінансово-ревізійній. Повинен підкреслити, що багато грошей і цінностей, які були відібрані у ув'язне-

них, зовсім не оприбутковувалося, бо їх розкладали ті німці, які все це відбирали».

Таким чином, пограбування закатованих у таборі на Майданеку, так само, як і в інших таборах, становило певну статтю прибутку гітлерівських грабіжників різного рангу.

Польсько-Радянська Надзвичайна Комісія, на підставі документальних матеріалів, опиту свідків і очевидців злочинств німців у м. Любліні, в концетраційному таборі на Майданеку, в Люблінській тюрмі і в Крешпечькому лісі, а також на підставі численних речових доказів, виявлених Комісією, і на підставі матеріалів судово-медичної, технічної і хімічної експертизи, — встановила:

1. Концентраційний табір «Майданек», іменований німцями «Ферніхтунгслагер», тобто табір винищення, був місцем масового винищення радянських військовополонених, військовополонених колишньої польської армії і мирного цивільного населення різних країн Європи, окупованих гітлерівською Німеччиною, а також тимчасово окупованих областей Польщі і СРСР.

2. В таборі «Майданек» існував звірачий режим щодо ув'язнених. Методами масового винищення ув'язнених були: поодинокі і масові розстріли і вбивства, масове і поодинокі умертвіння в газокамерах, повішення, катування, мордування і організований голод.

В цьому таборі кати «СС» і гестапо проводили масове винищення поляків, французів, голландців, італійців, сербів, хорватів і осіб інших національностей, а також радянських військовополонених і військовополонених колишньої польської армії, як ув'язнених в цьому таборі, так і спеціально привезених в цей табір з інших таборів і місць для знищення.

3. Щоб замітити сліди своєї злочинної діяльності, гітлерівські кати здійснювали цілу систему заходів, як от: спа-

лювання трупів ув'язнених на велетенських вогнищах у Кремпецькому лісі і в таборі, спалювання в спеціально збудованому крематорію, перемелювання дрібних кісток, розсіювання попелу по полях і городах, що належали гітлерівським керівникам цього табору, виготовлення великих бургів добрих з людського попелу з гноєм.

Гітлерівські розбійники здійснювали цілу систему пограбування зквитованих ними людей, збагачуючи як рядових есесівців і гестапівців, так і більших керівних діячів цієї розбійницької банди. Система пограбування в'язнів цього табору становила значну прибуткову статтю гітлерівської держави.

Польсько-Радянська Надзвичайна Комісія встановила, що за 4-річне існування «табору винищення Майданек» гітлерівські кати, за прямим наказом свого злочинного уряду, винищили шляхом масових розстрілів, масового умертвіння в газових камерах близько півтора мільйона чоловік — радянських військовополонених, військовополонених колишньої польської армії, промадян різних національностей: поляків, французів, італійців, бельгійців,

голландців, чехів, сербів, греків, хорватів і велику масу євреїв.

Польсько-Радянська Надзвичайна Комісія по розслідуванню звірств німців у Любліні встановила, що основними винуватцями цих злочинств є гітлерівський уряд, обер-кат Гімлер і їхні ставленики із СС і СД на території Люблінського воєводства.

Основними виконавцями цих звірств є: обергруппенфюрер — керівник СС і СД в Любліні — Глобачнік, колишній губернатор Люблінського воєводства — Вендлер, керівник СС і СД в Любліні штурмбанфюрер Домінік, начальники таборів військовополонених у Польщі штурмбанфюрер Ліскі, начальники таборів штандартенфюрер Кох, оберштурмфюрер Кегель, заступник коменданта табору гауптштурмфюрер Мельцер, гауптштурмфюрер Клопман, оберштурмфюрер Туманн, обершарфюрер Мусфельд, обершарфюрер Костіаль, лікарі табору гауптшарфюрер Грюн Еріх, гауптшарфюрер Ріндфлайш, гауптштурмфюрер Бланке, начальники крематорію унтерштурмфюрер Венде і всі інші особи, які виконували роль катів, винні у винищенні ні в чому невинних людей.

Голова Польсько - Радянської Надзвичайної Комісії, заступник Голови Польського Комітету Національного Визволення ВІТОС А.

Заступник Голови Комісії КУДРЯВЦЕВ Д. І. (СРСР).

Члени Комісії:

Член Польського Комітету Національного Визволення ЗОММЕР-ШТЕЙН,

професор ГРАЩЕНКОВ Н. І. (СРСР),

професор ПРОЗОРОВСЬКИЙ В. І. (СРСР),

прелат Люблінського Католицького Кафедрального Собору ксьондз доктор КРУШИНСЬКИЙ,

голова Люблінського Червоного Хреста ХРИСТІАНС,

професор Люблінського Католицького Університету БЯЛКОВСЬКИЙ,

професор Люблінського Університету ПОПЛАВСЬКИЙ,

прокурор Люблінського апеляційного суду БАЛЬЦЕЖАК,

голова Люблінського Окружного суду ЩЕПАНСЬКИЙ.

Відділення Науков

БІБЛІОТЕКА ХІУ

23882/257